

Libellen van de Kapellepôle.

De Kapellepôle ligt in de gemeente Opsterland, ten zuiden van Wijnjewoude aan de Jan Hofswijk. Het natuurgebied is 4 ha groot en ligt opgesloten tussen de groene woestijnen van de intensieve veehouderij. De naam Kapellepôle herinnert aan de middeleeuwse Bonifatiuskapel die hier op een hoge zandkop stond, te midden van het hoogveen. Het kleine reservaat is vrij toegankelijk op de paden. Het eerste wat opvalt, is het prachtige groen van de kraaiheide met daartussen struikheide en hier en daar dopheide. Kraaiheide bloeit in het vroege voorjaar. De zwarte bessen zijn eetbaar maar niet echt lekker. Vogels, zoals kraaiachtigen, duiven, wulpen, fazanten en meeuwen zijn er wel dol op. Heel bijzonder is het voorkomen van kleine veenbes.

In 1996 is het gebied opnieuw ingericht door het Fryske Gea. Waar het pijpenstrootje overheerste werd geplagd, zodat jonge heideplantjes zich weer konden ontwikkelen. Het centraal gelegen heideven werd opgeschoond.

Opvallend aanwezig rondom het ven is de zonnedauw, een van de planten die hebben geprofiteerd van de herinrichting.

Doordat het ven periodiek droogvalt, zelfs in zomers met een normale neerslaghoeveelheid, komen er geen waterplanten in voor. Hier en daar verschijnen kleine plukjes waterveenmos. Langs de noordrand is het ven begroeid met pitrus, pijpenstrootje en een enkele jonge berk. Langs de bosrand ligt een klein ven met ondergedoken en drijvende veenmosbulten.

De Kapellepôle is slechts tweemaal bezocht tijdens onderzoek naar de libellenfauna in IFG-terreinen op 8 augustus en 28 oktober 2001 door E.P. de Boer. In totaal werden toen 7 soorten vastgesteld. Omdat er nog maar weinig bekend was van de libellenbevolking is in 2005 en 2006 de Kapellepôle geïventariseerd.

Aan het natuurgebied zijn in de periode tussen 7 juli 2005 en 21 november 2006 28 bezoeken gebracht. Tijdens deze inventarisaties zijn de waarnemingen van dagvlinders, reptielen, amfibieën, vogels en sprinkhanen meegenomen in het verslag.

Geheel volgens de verwachting bleek tijdens de inventarisatie dat de libellenbevolking klein en kwetsbaar is. Een van de redenen waarom de populaties klein en kwetsbaar zijn komt doordat het natuurgebied te maken heeft met verdroging. Daartegenover is de grote soortenrijkdom opvallend, er werden 35 verschillende soorten libellen waargenomen.

Zes soorten staan op de Rode Lijst, tengere pantserjuffer, noordse winterjuffer, noordse glazenmaker, vroege

glazenmaker, glassnijder en venwitsnuitlibel.

Vanwege de opvallend hoge soortenrijkdom verdient dit prachtige natuurgebied het predikaat “waardevol libellengebied”. Het loont de moeite om de grote variatie aan libellensoorten die in het gebied voorkomen te behouden, te beschermen en de voortplantingsmogelijkheden voor libellen te verbeteren en/of uit te breiden.

Dit betekent dat in de toekomst bij het beheer van het natuureservaat ‘De Kapellepôle’ specifiek rekening zal moeten worden gehouden met de eisen die de diverse libellensoorten aan hun leefomgeving stellen. Dit is mogelijk met kleinschalig en soortgericht beheer.

Waarnemingen Kapellepôle 2006

14-04 Heikikker 1 ex ♂ roepend in heideven. In het waterveenmosven klonters dril van heikikkers. Levendbarende hagedis 3 ex. Kleine vos 3 ex, citroenvlinder 1 ex ♂. Boompieper 1 ex. Reegeit †. **03-05** De eerste libellen, noordse witsnuitlibel en een stuk of 10 vuurjuffers. Boomblauwtje 1 ex, citroenvlinder 3 ex. **10-05** Vanuit het waterveenmosven 12 uitsluitende noordse witsnuitlibellen, 10 paringswielen en 40 imago's. Op pijpenstrootje langs heideven enkele larvenhuidjes van viervlekken. Langs wandelpad 10 foeragerende smaragdlibellen. Boven heideveld en langs houtsingels 3 foeragerende glassnijders. Levendbarende hagedis 4 ex. Buizerd roepend vanaf nest, boompieper 2 territoria. Klein koolwitje 3 ex, klein geaderd witje 5 ex, oranjetipje tientallen ex, citroenvlinder 4 ex, kleine vuurvlinder 2 ex, boomblauwtjes eiafzettend op hulst, dagpauwoog 3 ex, kleine vos 1 ex, bont zandoogje 10 ex.

18-05 40 ex en een eiafzettend vrouwtje noordse witsnuitlibel in waterveenmosven. Platbuik 1 ex pas uitgeslopen. Boomblauwtje 2 ex, groentje 1

ex, groot koolwitje 3 ex, landkaartje 1 ex, Haas 1 ex †. **02-06** Klein geaderd witje 4 ex, bont zandoogje 4 ex, groentje 3 ex, citroenvlinder 4 ex. Territoria van kneu 1, geelgors 1, gaai 1, boompieper 2. Tientallen paringswielen van noordse witsnuitlibellen, foeragerende vroege glazenmaker boven heideveld, de eerste venwitsnuitlibellen, grote roodoogjuffer tandem eiafzet.

12-06 Groot koolwitje 1 ex, citroenvlinder 2 ex. 40 tandems eiafzet azuurwaterjuffer, maanwaterjuffer 4 ex, platbuik 8 ex, de eerste geelvlakheidlibel rustend op pijpenstrootje. De eerste uitsluitende

koraaljuffers vanuit het waterveenmosven. Viervlek 75 ex, smaragdlibel 20 ex. **17-06** Foeragerende vroege glazenmaker boven heideveld, de eerste zwarte heidelibel, vers vrouwtje. **28-06** Groot dikkopje 6 ex, bruin zandoogje 8 ex, bont zandoogje 1 ex. Eiafzettend vrouwtje venwitsnuitlibel in waterveenmosven.

06-07 Het heideven is drooggevallen, enkele viervlekken zijn eieren aan het afzetten op de nog natte modder. Witte kwikstaart predeert handig libellen, ze worden uit de lucht geplukt waarna ze op de grond worden doodgeslagen en opgegeten. In het waterveenmosven 10 eiafzettende koraaljuffers. De eerste steenrode heidelibellen. Witgat vliegt op vanuit het waterveenmosven. Zwartsprietdikkopje 1 ex, groot koolwitje 3 ex, klein geaderd witje 11 ex, citroenvlinder 1 ex, boomblauwtje 2 ex, heideblauwtje 2 ex parend op dopheide, kleine vos 1 ex, koevinkje 12 ex, bruin zandoogje 6 ex. Levendbarende hagedis 4 ritselwaarnemingen. Wekkertje 12 ex, ratelaar 6 ex, bruine sprinkhaan 9 ex. Twee meiden te paard in en op het heideven.

14-07 Het heideven staat droog waardoor ook weinig activiteiten bij de libellenbevolking. Bruine glazenmaker 3 ex rustend op pijpenstrootje, metaalglanslibel 3 ex foeragerend boven heide. Kwartel 1 territorium. Groot dikkopje 6 ex, groot koolwitje 1 ex, klein koolwitje 4 ex,

klein geaderd witje 4 ex, eikenpage 30 ex foeragerend op sporkehoutstruiken, boomblauwtje 4 ex, heideblauwtje 9 ex, atalanta 2 ex, koevinkje 10 ex, bruin zandoogje 9 ex, oranje zandoogje 6 ex, bont zandoogje 2 ex. Aan de afdrucken in het heideven is te zien dat er weer veel activiteiten zijn geweest van ruiters te paard.

28-07 Reebok †. Witgatje

4 ex foeragerend in waterveenmosven. Levendbarende hagedis 12 ex. Klein koolwitje 4 ex, kleine vuurvlinder 2 ex, boomblauwtje 8 ex, heideblauwtje 2 ex, distelvlinder 1 ex, atalanta 1 ex, bruin zandoogje 6 ex, oranje zandoogje 40 ex, bont zandoogje 5 ex. Het heideven staat nog droog, rondom het ven 8 zwervende pantserjuffers. Metaalglanslibel 1 ex. In het waterveenmosven staat nog een beetje water. Hierboven een venglazenmaker en bruine glazenmaker. In het ven eiafzettende gewone pantserjuffers en zwarte heidelibellen.

Wekkertje, algemeen. Bruine sprinkhaan, zeer algemeen. Krasser, vrij algemeen. **05-08** Door de overvloedige regenval van de afgelopen dagen staat er weer een klein beetje water in het heideven. Vier eiafzettende zwervende pantserjuffers op tijdelijk drooggevallen planten rondom en in het heideven. Levendbarende hagedis 4 ex. Van de op 28-07 gevonden reebok is al bijna niets meer over. Klein koolwitje 4 ex, klein geaderd witje 12 ex, citroenvlinder 1 ex, boomblauwtje 2 ex, oranje zandoogje 6 ex, bont zandoogje 6 ex, argusvlinder 8 ex, heivlinder 3 ex.

16-08 Er staat nog steeds maar een klein beetje water in het heideven, twee meiden laten hun paarden hier even drinken. In het ven tientallen eiafzettende tandems zwarte en steenrode heidelibellen. Rondom het ven enkele tandems eiafzettende zwervende pantserjuffers. Bruine glazenmaker eiafzettend. Kleine vuurvlinder 1 ex, citroenvlinder 1 ex, klein koolwitje 6 ex, klein geaderd witje 12 ex, atalanta 1 ex, kleine vos 1 ex, distelvlinder 1 ex, bont zandoogje 4

ex, argusvlinder 4 ex. In het waterveenmosven eiafzet van gewone pantserjuffers, zwarte heidelibellen, steenrode heidelibellen.

26-08 Levendbarende hagedis 7 ex. Klein geaderd witje 25 ex, klein koolwitje 6 ex, groot koolwitje 1 ex, icarusblauwtje 1 ex, gehakelde aurelia 2 ex, kleine vos 4 ex, atalanta 4 ex, bont zandoogje 3 ex. Gamma-uil 2 ex. Wekkertje, ratelaar, bruine sprinkhaan.

Houtpantserjuffers eiafzettend op berk en zomereik. Er staat weer wat water in het heideven. Zwarte heidelibellen 10 ex eiafzet, zwervende pantserjuffer 6 ex eiafzet, steenrode heidelibel 10 ex eiafzet.

Zwarte heidelibel

07-09 Levendbarende hagedis 12 ex. In het waterveenmosven geen libellenactiviteiten. Kleine vuurvlinder 1 ex, klein koolwitje 6 ex, klein geaderd witje 4 ex, atalanta 1 ex, kleine vos 1 ex, gehakelde aurelia 1 ex, bont zandoogje 2 ex. In het heideven eiafzettende houtpantserjuffers, gewone pantserjuffers, tengere pantserjuffers, zwervende pantserjuffers, watersnuffels, lantaarntjes, zwarte heidelibellen en steenrode heidelibellen. **21-09** Kleine vuurvlinder 2 ex, citroenvlinder 1 ex, bont zandoogje 6 ex. Zwarte heidelibel en steenrode heidelibel eiafzettend in waterveenmosven. Het heideven staat weer droog, 8 witte kwikstaarten scharrelen hun kostje, in de nog natte zandbodem, op. Een mooie verrassing in een forse pol pijpenstrootje, een vrouwtje noordse winterjuffer. **30-09** Kleine vuurvlinder 2 ex, bont zandoogje 2 ex. Noordse winterjuffer 2 ex vrouwtjes. **18-10** Late waarneming kleine roodoogjuffer 1 ex. **21-11** Buizerd 2 ex, gaai 2 ex, watersnip 3 ex, houtsnip 7 ex, goudvink 3 ex.

Waargenomen dagvlinders

Groot dikkopje, Zwartsprietdikkopje, Groot koolwitje, Klein koolwitje, Klein geaderd witje, Oranjetipje, Citroenvlinder, Kleine vuurvlinder, Eikenpage, Groentje, Boomblauwtje, Heideblauwtje, Icarusblauwtje, Dagpauwoog, Distelvlinder, Atalanta, Kleine vos, Gehakelde aurelia, Landkaartje, Koevinkje, Bruin zandoogje, Oranje zandoogje, Bont zandoogje, Argusvlinder, Heivlinder.

Waargenomen sprinkhanen

Wekkertje, Bruine sprinkhaan, Krasser, Ratelaar.

Libellentabel van de Kapellepôle, Jan Hofswijk 208-560

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Status
Houtpantserjuffer	Lestes viridis	Algemeen
Gewone pantserjuffer	Lestes sponsa	Zeer algemeen
Tangpantserjuffer	Lestes dryas	Schaars
Zwervende pantserjuffer	Lestes barbarus	Vrij algemeen
Tengere pantserjuffer	Lestes virens	Vrij algemeen 3
Noordse winterjuffer	Sympecma paedisca	Schaars 1
Maanwaterjuffer	Coenagrion lunulatum	Schaars
Azuurwaterjuffer	Coenagrion puella	Algemeen
Variabele waterjuffer	Coenagrion pulchellum	Algemeen
Watersnuffel	Enallagma cyathigerum	Vrij algemeen
Lantaarntje	Ischnura elegans	Vrij algemeen
Grote roodoogjuffer	Erythromma najas	Schaars
Kleine roodoogjuffer	Erythromma viridulum	Schaars
Vuurjuffer	Pyrrhosoma nymphula	Algemeen
Koraaljuffer	Ceriagrion tenellum	Algemeen
Paardenbijter	Aeshna mixta	Algemeen
Venglazenmaker	Aeshna juncea	Vrij algemeen
Noordse glazenmaker	Aeshna subartica	Schaars 2
Blauwe glazenmaker	Aeshna cyanea	Algemeen
Bruine glazenmaker	Aeshna grandis	Algemeen
Vroege glazenmaker	Aeshna isosceles	Schaars 3
Glassnijder	Brachytron pratense	Schaars 3
Grote keizerlibel	Anax imperator	Algemeen
Smaragdlibel	Cordulia aenea	Algemeen
Metaalglanslibel	Somatochlora metallica	Vrij algemeen
Viervlek	Libellula quadrimaculata	Zeer algemeen
Platbuik	Libellula depressa	Algemeen
Gewone oeverlibel	Orthretrum cancellatum	Algemeen
Zwarte heidelibel	Sympetrum danae	Zeer algemeen
Bloedrode heidelibel	Sympetrum sanguineum	Algemeen
Geelvlekheidelibel	Sympetrum flaveolum	Algemeen
Steenrode heidelibel	Sympetrum vulgatum	Zeer algemeen
Bruinrode heidelibel	Sympetrum striolatum	Algemeen
Venwitsnuitlibel	Leucorrhinia dubia	Schaars 3
Noordse witsnuitlibel	Leucorrhinia rubicunda	Algemeen

Waarnemingen uit 2005-2006 Rode Lijst soorten vet weergegeven

Rode Lijst 1 “ernstig bedreigd”

2 “bedreigd”

3 “kwetsbaar”

4 “gevoelig”

Enkele soorten uitgelicht 2005-2006

Houtpantserjuffer

Een algemeen voorkomende soort. Voor de juffer is het reservaat tijdens de opgroefase van groot belang. Hier vinden ze schuilgelegenheid en voldoende voedsel. Als ze geslachtsrijp zijn zwermen ze uit naar het omringende slotenstelsel van de intensieve veehouderij. Hier zijn boven de sloten genoeg eiafzet mogelijkheden in jonge twijgen van berk, els en zomereik. Boven het heide- en veenmosven zijn maar twee kleine boompjes geschikt voor eiafzet.

Gewone pantserjuffer

De gewone pantserjuffer is de algemeenste pantserjuffer van de Kapellepôle. Vooral 2005 was een goed jaar, op 19 juli werden meer dan 100 ex. geteld, waaronder vele eiafzettende vrouwtjes. Doordat het heideven in 2006 ruim vier maanden droogstond werden er veel minder juffers waargenomen dan in 2005.

Tangpantserjuffer

Op 1 augustus 2005 werden tussen enkele forse pollen struikheide 4 ex. geteld.

Zwervende pantserjuffer

In juli, augustus en september 2006 werden maximaal 21 ex. geteld, waaronder eiafzettende vrouwtjes op droogstaande oever- en waterplanten in het eveneens droogstaande heideven.

Tengere pantserjuffer

De soort staat als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst aangemerkt. Rondom heide- en veenmosven werd eiafzet vastgesteld op pitrus. Het kleine juffertje komt vrij algemeen voor op de Kapellepôle. De grootste aantallen in september met maximaal 50 ex.

foto: Peter de Boer

Noordse winterjuffer

De soort staat als 'ernstig bedreigd' op de Rode Lijst aangemerkt. Gerichte bezoeken in september 2006 leverden 3 verse imago's op. Op 21 sept. 1 ex. en op 30 sept. 2 ex. op forse pijpenstrootjepollen. De dichte vegetatie van heideveld en pijpenstrootje in de luwte van de houtwallen lijken geschikt als overwinteringsgebied voor de winterjuffers.

Maanwaterjuffer

Op 12 juni 2006 werden 4 ex. geteld, na koude lentes zoals in 2006 wordt de soort vaak maar in zeer kleine aantallen waargenomen.

Noordse winterjuffer

Azuurwaterjuffer

Maximale aantallen in juni 2006 met 250 exemplaren. Eiafzet waargenomen in heide- en veenmosven. Doordat het heideven ruim 4 maanden droog stond is de verwachting dat er weinig of geen imago's in 2007 zullen uitsluipen.

Grote roodoogjuffer

Op 2 juni 2006 6 territoriale mannetjes en één eiafzettende tandem.

Kleine roodoogjuffer

Op 19 augustus 2005 werden 40 ex. waaronder eiafzettende tandems op drijvende plukjes veenmos bij het heideven waargenomen.

Vuurjuffer

De vuurjuffer is een echte voorjaarssoort. Op 3 mei 2005 werd in de oevervegetatie en struikjes 8 imago's geteld.

Koraaljuffer

Op 12 juni enkele uitsluitende exemplaren uit veenmosven. Maximale getelde aantallen rondom veenmosven op 13 juli 2005 waren 40 exemplaren waaronder eiafzettende tandems op drijvend veenmos. Dezelfde aantallen werden ook in 2006 gezien. De verspreiding op de Kapellepôle blijft beperkt tot het kleine veenmosven.

Venglazenmaker

Territoriale mannetjes boven veenmosven op 19 augustus 2005 en 28 juli 2006.

Noordse glazenmaker

De soort staat als 'bedreigd' op de Rode Lijst aangemerkt. Een eiafzettend vrouwtje op drijvend veenmos, 12 september 2005.

Blauwe glazenmaker

In de julimaanden van 2005 en 2006 verschillende jagende exemplaren langs de houtwallen. Op 5 september 2005 een eiafzettend vrouwtje in het veenmosven.

Bruine glazenmaker

Op 14 juli 2006 3 rustende exemplaren op pijpenstrootje. Op 16 augustus 2006 werd een eiafzettend vrouwtje gezien op veenmos.

Vroege glazenmaker

De soort staat als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst aangemerkt. Op 2 en 17 juni 2006 een foeragerend exemplaar boven de struik- en kraaiheidepollen.

Glassnijder

De soort staat als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst aangemerkt. De grootste aantallen werden in de maand mei geteld. Op 10 mei 2006 drie foeragerende mannetjes, in de beschutting langs de houtwallen en bosranden en boven de struik- en kraaiheidepollen.

Glassnijder

Grote keizerlibel

Tijdens de hoogzomer bezoeken werden altijd wel enkele territoriale mannetjes boven het heideven gezien. In 2006 was het allemaal wat minder doordat het heideven gedurende de vliegtijd van de grote keizerlibel droogstond. Op 13 juli 2005 werden 4 exemplaren gezien waaronder een eiafzettend vrouwtje.

Smaragdlibel

Een algemene soort. Op 10 mei en 12 juni 2006 werden mooie aantallen gezien van respectievelijk 10 en 20 exemplaren, waaronder eiafzet op het wateroppervlak van het heideven. Voor de reproductie in 2007 moet worden gevreesd omdat vrij snel na de eiafzet het ven langdurig droogviel.

Metaalglanslibel

Minder algemeen dan de Smaragdlibel. Op 14 juli 2006 werden 3 jagende mannetjes gezien rondom forse solitair staande zomereiken.

Viervlek

Zeer algemeen voorkomend. Opvallend was het agressieve gedrag van de mannetjes. Zowel soortgenoten als andere libellen werden verjaagd. Op 12 juni 2006 werden 75 exemplaren geteld. Op 10 mei werden langs het heideven op pijpenstrootje enkele larvenhuidjes gevonden. Door het langdurig droogstaan van het heideven in 2006 is reproductie in 2007 niet te verwachten.

Platbuik

Maximale aantallen van 8 verse imago's werden geteld eind mei en begin juni 2006 jagend langs de houtwallen en bosranden.

Zwarte heidelibel

Zeer algemeen voorkomend. Eiafzet op veenmos van veenmosven en op de modderige bodem van het heideven. Maximale aantallen in 2005 van meer dan 100 exemplaren. Door de droge zomer van 2006 was het allemaal wat minder met de voortplantingsactiviteiten van de 'dominee'.

Geelvlakheidelibel

Begin september 2005 werden meer dan 30 ex. geteld waaronder eiafzettende vrouwtjes. Op 12 juni 2006 werd een vers uitgeslopen imago waargenomen.

Venwitsnuitlibel

De soort staat als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst aangemerkt. Op 12 juni 2006 6 imago's. Op 28 juni 2006 3 ex. waaronder eiafzet op drijvend veenmos.

Noordse witsnuitlibel

De algemeenste van de witsnuiten. Op 03-05-06 1 vers imago. Op 10 mei 2006 72 exemplaren waaronder 10 paringswielen en 12 uitsluitende ex. 18 mei 40 ex waaronder eiafzet op veenmos. Op 12 juni 50 ex. Op 17 juni 8 ex.

Beheer

1 Opslag van berkenboompjes tussen heide weghalen. Nationale natuurwerkdag benutten? Scholen benaderen?

2 Het heideven en padenstelsel wordt met enige regelmaat gebruikt door ruiters te paard, in 2005 werd zelfs een hindernisbaan door deze mensen gemaakt in het ven. Door de ruiters wordt een rondje gemaakt via de Bij de Leijweg, Jan Hofswijk door het wandelpad van de Kapellepôle en via het achterliggende bospad weer terug naar de Bij de Leijweg. Prikkelraad langs het reservaat? Omwonenden benaderen en informeren?

3 Het heideven valt, zelfs in een zomer met normale regenhoeveelheden, te vaak droog. In 2006 vier en een halve maand. Jammer voor de libellenlarven. Hoe is het toch mogelijk dat, ondanks het feit dat de boel regelmatig droogvalt, er zoveel te halen valt. Dit moet te wijten zijn aan de soortenrijkdom in de omgeving (Tjongervallei, Dellebuursterheide, Beetsterzwaag, Wijnjeterper Schar, Mersken, etc). Blijkbaar wordt de Kapellepôle steeds opnieuw gekoloniseerd en weten zwervende dieren het reservaat steeds te vinden. Het voortplantingssucces zal er summier zijn en met een aantal anti-verdrogingsmaatregelen zal de situatie een stuk kunnen verbeteren. Het is echter de vraag in hoeverre It Fryske Gea daar invloed op kan uitoefenen, gezien het feit dat de omringende landbouwgebieden en ontwateringssloten hier de oorzaak van zijn. Mogelijk is het enigszins uitdiepen van het ven een optie. We moeten echter uitkijken dat daarbij niet een eventueel aanwezige ondoorlatende laag wordt stukgemaakt. Gezien het snelle droogvallen vermoed ik niet dat er zo'n laag aanwezig is. Misschien is het graven van een nieuw ven een mogelijkheid. Na grondboringen kan dan de beste plek worden uitgekozen. Boren en zoeken naar een oppervlakkig liggende "leem of moerlaag"

4 Het waterveenmosven vervult een belangrijke functie op de pôle betreffende de libellengemeenschap, kwetsbare soorten zoals koraaljuffer, ven- en noordse witsnuitlibellen, ven- en noordse glazenmakers zetten hun eieren hierin af. Het ven is te klein om er voor te zorgen dat zich stabiele libellenpopulaties staande kunnen houden. Het ven vergroten zou een optie kunnen zijn. Pijpenstrootje pollen en pitrus verwijderen rondom het ven?

5 De bomenrij langs het waterveenmosven komt te dichtbij waardoor in de middag het ven nogal gauw in de schaduw komt te liggen. Bomen weg snoeien?

6 Het reservaat wordt veelvuldig door honden misbruikt (zwemmend en schijtend).

Monitoring

Het is niet nodig om jaarlijks de libellenpopulatie te inventariseren. Door de verdroging van het gebied (in een zomer met normale regenhoeveelheden staat het heideven bijna 5 maanden droog) zullen de populaties klein en kwetsbaar blijven. Het waterveenmosputje zal de komende jaren, bij niet ingrijpen, snel verlanden met pitrus en pijpenstrootje.

Dankwoord: Speciale dank gaat uit naar E. Peter de Boer voor het kritisch doorlezen en aanvullen van de teksten.

Verslag Gerrit Jellema.

Fotoverantwoording,
Archief werkgroep Hynstebiter:

E. Peter de Boer
Ep van Hijum
Dico de Klein
Franciscus Koopman.